

Papp Tekla¹

A közkereseti és betéti társaságok jogi személyisége

A jogiszemély-elméletek magyarországi fejlődése²

A jogi személy kategóriájának alkalmazása alig több mint kétszáz éves múltra tekinthet vissza: a jogi személy kifejezés először Gustav Hugo 1798-as természet-jogi tankönyvében jelenik meg,³ azonban 1807-ben Heise használta először a jogi személy kifejezést abban az értelemben, hogy jogok és kötelezettségek alanyaként szereplő, valamilyen szinten szerveződött embercsoportot⁴ és perszónifikált vagyontömeget⁵ értett alatta.

A korabeli magyar jogi szakirodalom színvonalát jelzi, hogy a 19. század második harmadában már megjelenik a jogi személy terminológia: Kelemen Imre *personae physicae* és *morales* között tett különbséget, és az utóbbi kategóriába a testületeket sorolta; Frank Ignác *personae morales*nek, illetve „*de personis, quae iuris fictione intelligentur*”-nak a testületeket és az alapítványt tekintette; Ökröss Bálint és Suhayda János már a jogi személy kifejezést használják, de csak a személyegyesülésekre vonatkoztatva.⁶

Mai jelentéstartalmával először Wenzel Gusztáv alkalmazta a jogi személy fogalmát 1863-ban kiadott *A magyar és erdélyi magánjog rendszere* című művében.⁷ Ő a jogi személy „szükségképpen kellékének” tekintette az „önálló jogi létezés feltételeit”: szervezet, külső képviselő és vagyoni jogokra vonatkozó jogalanyiség.⁸

¹ Tanszékvezető egyetemi tanár, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Civilisztikai Tanszék. Kapcsolat: papp.tekla@uni-nke.hu.

² A fejezet Papp Tekla: „Jogi és lényegi személyiség” – a Grosschmid-i jogi személy kategória elemzése a hazai jogfejlődés tükrében. In Papp Tekla: *Opuscula civilia. Magánjogi láttelet*. Szeged, Lectum, 2013. 190–199 alapján készült.

³ Csehi Zoltán: *A magánjogi alapítvány. Történeti és dogmatikai alapok*. Budapest, Gondolat, 2006. 132.

⁴ Erekly István: A jogi személyek. *Városi Szemle*, 14. (1928), 1. 49.

⁵ Csehi (2006): i. m. 176.

⁶ Szladits Károly (szerk.): *Magyar magánjog. Általános rész. Személyi jog*. Budapest, Grill, 1941. 563.

⁷ Besenyei Lajos – Bíró György: *Személyek joga*. Miskolc, Novotni, 2007. 73; Szladits (1941): i. m. 563.

⁸ Wenzel Gusztáv: *A magyar magánjog rendszere*. Budapest, Magyar Kir. Egyetemi Könyvnyomda, 1879. 200.

Wenzel Gusztáv kortársai közül a jogi személy elméletének fejlesztése szempontjából Bainter Jánost és Bozóky Alajost tartjuk még kiemelendőnek: előbbi Wenzelhez hasonlóan csak vagyoni jogképességgel rendelkezőnek tekintette a jogi személyt, amely jogszabály által jogalannak minősített célvagyon, vagy személyegyesülés;⁹ utóbbi a jogi személyt *fictiō*n alapuló személy- és vagyoni-összességekre bontotta, amelyek a tételes jog által felruházott vagyoni jogképességgel bírnak jogszabály által megengedett cél vonatkozásában.¹⁰

A 19–20. század fordulójára a jogtudomány már túllépett a jogi személy vagyoni jogalanyiságán, viszont nem a jogi személy lényegének, mibenlétének a megragadására törekedtek, hanem a jogi személy „előfeltételeinek” összeszedésére: úgymint jogszabály által jogalanyisággal felruházottság, megengedett cél, önálló vagyon, szervezet, képviselő, székhely.¹¹

Ugyanebből a korszakból Szász-Schwarz Gusztáv – nemcsak honi, hanem nemzetközi értelemben is – nagy hatású célvagyonelmélete emelhető ki:¹² ő jogi személy alatt azt a célt értette, amit a vagyon szolgálni hivatott.¹³ Az alapítók a jogi személy létesítésekor csak az állam (a jogrend) által elismert célt tűzhettek ki,¹⁴ és a cél elérésében megnyilvánuló érdek köré kapcsolódik a vagyon.¹⁵ Szász-Schwarz elvetette a jogalanyiság, a természetes és jogi személy kategóriák használatát, nála mindennek csak annyiban van személyisége, amennyiben az állam (a jogrend) megengedi, hogy a vagyon egy adott célt szolgáljon.¹⁶

Grosschmid Béni jogi személyekkel kapcsolatos álláspontját a *Magyar Jogi Szemlé*ben 1920-ban megjelent tanulmányorozatában fejtette ki részletesen.¹⁷ A személyt jogi értelemben a jogalannal azonosítja: „[...] személynek lenni vagy nem lenni tehát annyi, mint jogok és kötelezettségek alanyának lehetni vagy nem lehetni.”¹⁸ Ebben a vonatkozásban a fizikai (természeti, természetes) személy és a jogi (erkölcsi, képzeleti, képzelt, költött,

⁹ Bainter János: *Az ausztriai általános magánjog alaptanai*. Pest, Kertész Nyomda, 1868. 141.

¹⁰ Bozóky Alajos: *A jogi személyekről*. Nagyvárad, Hügel, 1870. 12, 14, 19, 52.

¹¹ Márkus Dezső: *Magyar jogi lexikon*. Budapest, Pallas, 1907. VI. 373–374.

¹² Schwarz Gusztáv: *A jogi személy magyarázata*. Budapest, Franklin, 1906.

¹³ Schwarz (1906): i. m. 86.

¹⁴ Besnyő Bernát: *Szász-Schwarz Gusztáv emlékezete*. Budapest, Katz, 1933. 71, 74.

¹⁵ Cseh (2006): i. m. 98; Besnyő (1933): i. m. 71.

¹⁶ Besnyő (1933): i. m. 73; „Az anyagi jog tartalma, szerinte, a cél javára fennálló jogi paranccsal vagy tilalommal biztosított kilátás arra, hogy a védett cél érdekében kiadott parancs követésre fog találni.” Uo. 71.

¹⁷ Grosschmid Béni: Jogi és lényegi személyiség. In *Magyar Jogi Szemle*. Budapest, Pallas, 1920; Grosschmid Béni: *Fejezetek kötetlen jogunk köréből* (Budapest, Grill, 1932–33) című művében csak néhány „töredék”-gondolatban, fragmentumban tér ki az adott témára (pl. Fejezetek 353. l., 124).

¹⁸ Grosschmid (1920): i. m. 104, 459.

fictio, eszményi, eszmei) személy közös tulajdonsága az az attribútum, hogy törvény által felruháztatnak jogokkal és kötelezettségekkel.¹⁹ A személytől (jogalanytól) megkülönbözteti a személyiséget: amely „[...] nem jog vagy magában álló jogosítvány, hanem bizonyos állapot, mely a jogképességet tartalmazza”.²⁰ Ez az állapot lehet: „tulajdonsági értemény” (*persona per se*): a jogalany „belső fölszereltsége”, „ami önmagában vagy az, vagy nem az”, ami (akaratra, öncélúságra képesség), ez az úgynevezett „belsőleges személyiség”;²¹ „fölruházott értemény” (*persona per legem*): a jog általi jogalanynak (személynek) minősítés, ez az úgynevezett „külsőleges személyiség”.²² A belsőleges személyiség „lénytani, vagyis ontológiai személyiség”, míg a külsőleges személyiség a jogképes lény.²³

Magyarországon a jogi személyek mibenlétére a múlt század első felében több, még említést érdemlő, kiemelkedő hatású elmélet is kidolgozásra került, így

- Kolosváry Bálint meglátása alapján „a jogi személyiség merő levegőben lógó képzelet, pusztá *fictio*”,²⁴ a jogrend ezt a *fictiót* meghatározott társadalmi és gazdasági szükségletek miatt alkotta meg, hogy a jogi személyek olyanok lehessenek, „mintha személyek volnának”,²⁵ és a jogi személy két alaptípusát különbözteti meg: az egyesületet és az alapítványt;²⁶
- Ereky István szerint a jogi személy a tárgyi jog által elismert kollektív érdek (egy embercsoporté), amelynek kollektív akaratát a szervezet szervei gyakorolják;²⁷
- Moór Gyula alkotta meg az úgynevezett beszámítási elméletet: a jogi személy meghatározott emberi cselekvések jog által kijelölt beszámítási pontja, ebből következően jogi személy az a jogalany, amely nem természetes személy;²⁸

¹⁹ Grosschmid (1920): i. m. 104.

²⁰ Grosschmid (1920): i. m. 105.

²¹ Grosschmid (1920): i. m. 105–106; Csehi (2006): i. m. 95.

²² Grosschmid (1920): i. m. 105–106; Csehi (2006): i. m. 95.

²³ Grosschmid (1920): i. m. 105–106; Csehi (2006): i. m. 95.

²⁴ Kolosváry Bálint: *A magyar magánjog tankönyve*. Budapest, Grill, 1911. 206; Kolosváry Bálint: *Magánjog. Vezérfonal a magyar magánjogból tartott egyetemi előadásokhoz*. Budapest, Studium, 1944. 64; Papp Tekla: A jogi személy Kolosváry Bálint szemszögéből. In Barzó Tímea et al. (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Bíró György 60. születésnapjára*. Miskolc, Novotni, 2015. 397–405.

²⁵ Kolosváry (1911): i. m. 207.

²⁶ Kolosváry (1944) i.m. 64–65.

²⁷ Ereky (1928): i. m. 73.

²⁸ Moór Gyula: *A jogi személyek elmélete*. Budapest, MTA, 1931. 22, 317, 320, 341, 351. „[A] jogi személyek alanyi jogoknak és kötelezettségeknek olyan alanyai, amelyek nem természetes személyek, nem emberek.” Idézi Szladits (1941): i. m. 564.

- Szladits Károly, elfogadva Moór Gyula álláspontját,²⁹ inkább a jogi személy típusaira koncentrált (magánjogi vagy közjogi alapítású; általános vagy különleges jogszabályon nyugvó; személyösszesség vagy vagyonösszesség);³⁰
- Kausér Lipót úgy vélte, hogy jogi értelemben vett személy csak a pozitív jogrend által létezhet, így a jogi személy nem más, mint a jogalkotói tevékenység eredménye.³¹

A múlt század második felétől – és napjainkban – egységes jogiszemély-elmélet kialakítására irányuló törekvések nem figyelhetők meg a magyar magánjogban. Érdemesnek tartjuk azonban kiemelni egyrészt Sárközy Tamás vonatkozó munkásságának fontosságát: számos művében részletezi a jogi személy kategória erodálódását, elrelativizálódását, és felhívja a figyelmet a jogalanyiság egyre komplexebbé válására („A jogi személyiség a szervezet komplex jogalanyiságát, helyesebben jogágilag komplex jogállását, státusát fejezi ki.”);³² másrészt Csehi Zoltán újszerű megközelítését: a jogi személy ontológiai valósága a vagyon, amelyet a képviselői és tulajdonosi természetes személyek cselekvési hálójá fon körbe, és ez a létező entitás a jogrend által elismert személy, ami a név, a székhely és a képviselő révén lesz a külső jogviszonyokban érzékelhető;³³ harmadrészt Lábady Tamás álláspontját: a jogi személyt a „tétéles jog kreátumának” tekintette, szerinte az emberi organizációk úgy lesznek jogalanyok, hogy a törvény személyiséggel ruházza fel őket;³⁴ véleménye szerint a jogi személynek – szemben az ember életével és méltóságával – nincs a jog által érinthetetlen lényege: a törvény adta jogképességet törvény el is veheti.³⁵

²⁹ Szladits (1941): i. m. 570–571: „Ami általában a jogi személy lényegét illeti, nem szabad szem elől téveszteni, hogy az – Moór Gyula mélyen járó fejtegetései szerint – egyfelől „eszmei léttel bíró normatív”, másfelől „pszichofizikai léttel bíró valóságtudományi alkotó elemek összekapcsolódása” a reális szervi cselekvéseket normatív (jogszabályi) kapcsolatok jogi beszámítás útján egységes jogalanyi tevékenységgé foglalják össze.”

³⁰ Szladits (1941): i. m. 568–569.

³¹ Kausér Lipót: *A jogi személyekről*. Debrecen, Debreceni Tudományegyetemi Nyomda, 1948. 3.

³² Sárközy Tamás: *A magyar társasági jog Európában. A társasági és a konszernjog elméleti alapjai*. Budapest, HVG-ORAC, 2001. 74–81; Sárközy Tamás: *A jogi személy elméletének átalakulása, vizsgálódás a szervezetek komplex jogalanyiságáról*. Budapest, KJK, 1985. 447; Sárközy Tamás: Szervezetek megszemélyesítése a jogban – kis modern jogdogmatika. *Állam- és Jogtudomány*, 49. (2008), 1. 3–15; Sárközy Tamás: Szervezetrendszerek és a polgári jogi jogalanyiság a társasági-egyesületi és alapítványi jogban. *Gazdaság és Jog*, 11. (2003), 9. 31–37; Sárközy Tamás: Jogképesség, illetve jogalanyiság az embertöbbségek – csoportok – szervezetek körében. *Jogtudományi Közöny*, 56. (2001), 1. 1–10.

³³ Csehi (2006): i. m. 139–140, 143.

³⁴ Lábady Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 1997. 111; Lábady Tamás: *A magánjog általános tana*. Budapest, Szent István Társulat, 2018. 88.

³⁵ Lábady (1997): i. m. 111; Lábady (2018): i. m. 88; Lábady Tamás et al. (szerk.): *Megtartott szó. Válogatott jogi tanulmányok*. Budapest, Wolters Kluwer, 2018. 46.

A jogi személy kritériumai

A magyar jogi szakirodalomban³⁶ konszenzus³⁷ alakult ki a jogi személy jellemzői, ismérvei tekintetében. A jogi személy elkülönült vagyonnal rendelkezik:³⁸ a jogi személy tulajdona nem azonos az őt alkotók/tagok tulajdonával, vagyonával (tulajdoni elkülönülés elve). A jogi személy elkülönült vagyonából adódik önálló vagyoni felelőssége: a jogi személy kötelezettségeiért, tartozásaiért a jogi személy köteles helytállásra, az őt alkotók/tagok nem. A jogi személy lényeges jellemzője az állandó szervezet, amely alatt értjük egyrészt azt, hogy a jogi személy létét nem érinti az őt alkotók/tagok változása (halála/jogutód nélküli megszűnése/átalakulása); másrészt azt, hogy ügyintéző és képviselő szervek aktiválják a jogi személy „akaratát”; harmadrészt azt, hogy funkciók szerinti hierarchizáltságú és beosztású szervezeti struktúrát alakítanak ki (melyik szerv milyen hatáskörrel rendelkezik, melyik szerv ellenőrizheti a másikat, melyik szerv avatkozhat be a másik működésébe etc.). A jogi személy létrejöttéhez, jogképességéhez, működéséhez elengedhetetlen az állami elismerés, ami jelenti egyrészt azt, hogy a szervezet csak megengedett társadalmi, gazdasági célra alapítható; másrészt a jogalanyiség biztosítását normatív (törvény révén) és egyedi szinten (nyilvántartásba vétel által). A jogi személy jogviszonyokban, gazdasági forgalomban való megjelenéséhez szükséges a saját név, amely alatt el tud járni, és amely révén a többi jogalanytól megkülönböztethető. A jogi személy ismérveiből mint az állandó szervezet és a saját név alatti eljárás következik a természetes személy képviselő révén történő „akaratartikuláció”. A jogi személy – személyisége jogi jellegéből adódóan (fictio és természetes személyekből áll)³⁹ – tevékenységét csak természetes személyek útján gyakorolhatja, amely személyek eljárása a jogi személy tevékenységének minősül.⁴⁰ Az önálló vagyonból és az állandó szervezetből adódik az alapítóktól való függetlenedés: az alapító jogalanyok a jogi személy későbbi működésére nem bírnak hatással. Az állami elismerés, az önálló vagyon,

³⁶ A fejezet Papp Tekla: A jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok. In Papp Tekla: *Opuscula civilia. Magánjogi láttelet*. Szeged, Lectum, 2013. 209–222 alapján készült.

³⁷ Ennek legújabb és funkcionális jellegű megközelítését lásd Auer Ádám: A felelős társaság-irányítás hatása a jogi személyek elméletére. *Jogtudományi Közöny*, 68. (2013), 4. 193–202.

³⁸ Ehhez lásd még Lehoczki Zóra Zsófia: Fogalmi tévedések vígjátéka – a tulajdonjog közvetett tárgyának szerepében: a jogi személy. *Opuscula Civilia*, 2. (2017), 3; Fővárosi ítéltábla 13. Gf. 40.334/2010/8.

³⁹ Kemenes István: A jogi személy elkülönült felelősségének „áttörése”. In Tóth Károly (szerk.): *Tanulmányok Bérczi Imre egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára. Acta Universitatis Szegediensis, Acta Juridica et Politica*, 58. (2000), 1–41. 315.

⁴⁰ PJD 2017. 8.; FÍT 17. Pf. 20 237/2012/10.; SZÍT Pf. 20 104/2007.; PÍT Pf. I. 20 370/2009/4.; PÍT Pf. II. 20 470/2010/4.

az állandó szervezet kritériumaiból következik, hogy a jogi személyt huzamos, tartós időtartamra hozzák létre.

Az ismertetett jogiszemély-kritériumok a Ptk. 3:1. § (4), (5) bekezdéseiben, 3:2. § (1) bekezdésében vannak felsorolva azzal, hogy a jogszabályi meghatározás a székhellyel rendelkezést (a jogi személy elérhetőségét) is fontos ismérvnek tekinti a forgalom biztonsága szempontjából.

A közkereseti és betéti társaságok mint jogi személyek

A gazdasági társaság definíciója

A gazdasági társaságok üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására, a tagok vagyoni hozzájárulásával létrehozott, jogi személyiséggel rendelkező vállalkozások, amelyekben a tagok a nyereségből közösen részesednek, a veszteséget közösen viselik.⁴¹

A definíció rögzíti a gazdasági társaságok alapításának és működtetésének célját: üzletszerű (tartós nyereségre törekvés) gazdasági tevékenység végzése; a meghatározás ellenére a Ctv. alapján⁴² nemcsak forprofit, hanem nonprofit gazdasági társaság is létesíthető, vagy már működő gazdasági társaság legfőbb szerve is elhatározhatja nonprofitként való továbbműködését. A közös célmeghatározás az alapja a társasági jogi jogviszonyon nyugvó érdekközösségnek: a közös cél érdekében közös kockázatvállalás,⁴³ amely kockázati felelősséggel jár.⁴⁴

A fogalomban megjelenik a társasági jogi jogviszony közvetlen tárgya: a gazdasági tevékenységvégzés, és a közvetett tárgya: a nyereségszerzés is.

A fenti kategóriából egyértelműen következik, hogy gazdasági társaság csak vagyonnal alapítható, amelyet tagjai bocsátanak rendelkezésre (vagyonihozzájárulásteljesítési kötelezettség),⁴⁵ és ennek az indulótőkének a tulajdoni elkülönülés/ elválasztás elve alapján a társaság a tulajdonosa, és nem a tagjai.⁴⁶ Azonban az üzletszerűség révén (a nyereségrészesedés által) az érdekközösségre épülve vagyontközösség is kialakul a társaság tagjai között.⁴⁷

⁴¹ Ptk. 3:88. § (1) bek.; Fézer Tamás: *Jogi személyek a gazdasági forgalomban*. Debrecen, Kapitális, 2014. 33.

⁴² 9/F. §.

⁴³ Kisfaludi András: *Társasági jog*. Budapest, CompLex, 2007. 306; Szalay Zsuzsa: A tagkizárás egyes szabályai az új Ptk.-ban. *Küriai Döntések, Bírósági Határozatok*, 62. (2014), 11. 1196.

⁴⁴ Novotni Zoltán: A kodifikált társasági jog, mint a magyar polgári jog megújulásának eszköze. *Jogtudományi Közlöny*, 44. (1989), 2. 65–73.

⁴⁵ Kisfaludi (2007): i. m. 307.

⁴⁶ BDT 2016. 42.

⁴⁷ Csehi Zoltán: *A jogi személyek szabályai*. Budapest, Menedzser Praxis, 2014. 56.

Azzal, hogy a Ptk. a gazdasági társaságok fogalmában rögzíti azok jogi személyiségét, normatív szinten a jogalanyiség jellege és a jogképesség is elismerésre kerül.

A „vállalkozás” kifejezés használata a definícióban a jogalkotó azon szándékát tükrözi, hogy a gazdasági társaságok vonatkozásában a szervezeti, intézményi minőség (a társulás) kevésbé legyen hangsúlyozva, mint a társaságok jogügyleti alapja (általában többalanyú kötelelem)⁴⁸ és a működési jellege: tagjaitól elkülönült jogi entitásként vállalkozási tevékenységet folytat.⁴⁹

A *societas leonina* tilalmának (minden tag részesedik a nyereségből, és viseli a veszteséget)⁵⁰ valamennyi gazdasági társasági formára kiterjesztése pedig a személyközösségi ismérvet emeli be a definícióba a tagi autonómia korlátozásával.

A gazdasági társaság lényege⁵¹ az, hogy jogi fikció (a természetes személyllyel ellentétben fizikai valójában nem létezik), többalanyú jogügylet keletkezteti, amely egyszerre kooperációs-koordinációs (az autonóm, szerződés kötő felek együttműködését és érdek-kockázat közösségét szabályozza) és szervezeti (az érdekközösség organizálódik és perszonifikálódik) jellegű, valamint jogi személy (a társasági szerződés által létrehozott, a cégnyilvántartásba vétellel keletkező, saját vagyonnal bíró és önálló felelősséggel rendelkező jogalany).⁵²

A kkt. és bt. jellemzői

Közkereseti társaság létesítésére irányuló társasági szerződés megkötésével a társaság tagjai arra vállalnak kötelezettséget, hogy a társaság gazdasági tevékenységének céljára a társaság részére vagyoni hozzájárulást teljesítenek, és a társaságnak a társasági vagyon által nem fedezett kötelezettségeiért korlátlanul és egyetemlegesen helytállnak.⁵³

⁴⁸ Nochta Tibor: *A gazdaság jogi szabályozása I. A/3. Témakör: A jogi személyek jogával és a gazdasággal kapcsolatos joganyag.* Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2015. 42.

⁴⁹ Gadó Gábor: A jogi személy. In Petrik Ferenc (szerk.): *Az új Ptk. magyarázata III/VI. Polgári Jog.* Budapest, HVG-ORAC, 2013. 127.

⁵⁰ Ptk. 3:88. § (2) bek.; Nochta Tibor: A gazdasági társaságok közös szabályai. In Osztovits András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja.* Budapest, Opten, 2014. I. 488; Sobor Dávid: A gazdasági társaság fogalma és a Polgári Törvénykönyv alapján formálódó joggyakorlat – Tünődések egy ítélőtáblai határozat margójára. *Polgári Jog.* 1. (2016), 10; ÍH 2015. 75.; Harsányi Gyöngyi: A gazdasági társaságok alapítása. In Barta Judit (szerk.): *Gazdasági társaságok a Polgári Törvénykönyvben.* Budapest, Patrocinium, 2016. 60.

⁵¹ Miskolczi Bodnár Péter: Társasági jog a Ptk.-ban. *Gazdaság és jog.* 9. (2001), 1. 3–8.

⁵² Auer Ádám et al.: *Társasági jog.* Szeged, Lectum, 2011. 41. Lásd még Sárközy Tamás: *A magyar társasági jog Európában. A társasági és a konszernjog elméleti alapjai.* Budapest, HVG-ORAC, 2001. 57; Szalai Ákos: A gazdasági társaságok jogi személyiségének határai. *Iustum Aequum Salutare*, 11. (2015), 1. 5–37.

⁵³ Ptk. 3:138. §.

A közkereseti társaság jellemzően néhány taggal rendelkező, nem nagy tőkéjű kisvállalkozások kedvelt társulási formája, ahol még a tagoktól való elkülönültség kezdetleges, a gazdasági társaságok közül itt a legerősebb a szerződéses jelleg és a társaság-tag összekapcsolódása. Ennél a gazdasági társaságnál a legdominánsabb a személyegyesítő ismérv: a kkt. alapítása és működése során lényegi elem a tagok közötti bizalom és megfelelő együttműködés. A közkereseti társaságban lehetőség van tagsági jogviszonyon alapuló munkavégzésre, a társaság tevékenységében való személyes közreműködésre.⁵⁴

A közkereseti társaság fogalmában hangsúlyosan szerepel: a jogügyleti alap (társasági szerződés), a tagi vagyonihozzájárulás-teljesítési kötelezettség, a közös cél (gazdasági tevékenység), valamint a tagok mögöttes, korlátlan és egyetemleges helytállása a kkt. kielégítetlenül maradt tartozásaiért (a társaság működéséből eredő kockázatok hitelezők számára kedvező elosztása).⁵⁵

A betéti társaság létesítésére irányuló társasági szerződés megkötésével a társaság tagjai arra vállalnak kötelezettséget, hogy a társaság gazdasági tevékenységének céljára a társaság részére vagyoni hozzájárulást teljesítenek, továbbá legalább az egyik tag (beltag) vállalja, hogy a társaságnak a társasági vagyon által nem fedezett kötelezettségeiért a többi beltaggal egyetemlegesen köteles helytállni, míg legalább egy másik tag (kültag) a társasági kötelezettségeiért – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – nem tartozik helytállási kötelezettséggel.⁵⁶ A betéti társaságra a közkereseti társaságra vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.⁵⁷

A betéti társaság is személyegyesítő társaság, azonban a kültagi pozícióval megjelenik a tőkeegyesítő ismérv is: a bt.-nek van(nak) olyan tagja(i), aki(k)/amely(ek) csak vagyoni hozzájárulás rendelkezésre bocsátására kötelesek, azaz a társaságban való tagi részvételük pusztán tőkebefektetési jellegű is lehet.

A bt. legfontosabb jellegzetessége a kétféle tagság: legalább egy olyan tagjának (beltag) kell lennie, aki/amely a társasági vagyon által nem fedezett tartozásokért mögöttesen, korlátlanul (ha van több beltag, akkor azokkal egyetemlegesen) helytáll,⁵⁸ és legalább egy olyan tagnak (kültag) is részt kell vennie a társaság alapításában és működésében, akit/amelyet csak vagyonihozzájárulás-szolgáltatási kötelezettség terhel (főszabály szerint nincs helytállási kötelezettsége, csak a Ptk.-ban meghatározott kivételek esetén tartozik felelősséggel).⁵⁹

⁵⁴ Auer et al. (2011): i. m. 373, 375.

⁵⁵ Nochta (2015): i. m. 552; Csehi (2014): i. m. 74–75.

⁵⁶ Ptk. 3:154. §.

⁵⁷ Ptk. 3:155. §.

⁵⁸ BH 2008. 155.; BH 2002. 103.; BH 1994. 335.

⁵⁹ Auer et al. (2011): i. m. 389–390.; LB Cgf. X. 32.810/2001/2.; DIT-H-PJ-2015-32.; Csehi (2014): i. m. 79–80.

A kültagságból eredő eltérésektől eltekintve a betéti társaság ismérvei meg-
egyeznek a kkt. jellemzőivel.

A kkt. és a bt. megfeleltetése a jogi személy ismérveinek

A tulajdoni elkülönülés elve a kkt. és a bt. esetében relatíve érvényesül csak, mert a gazdasági társaságok önálló vagyona (amely a tagok kötelező vagyonihozzájárulás-
teljesítése révén keletkezik) nem válik el markánsan a tagok vagyontól mögöttes,
korlátlan tagi felelősség esetén. Tehát a kkt., bt. az elkülönült vagyon ismérvet csak
viszonylagosan hordozza magán.

A kkt. tartozásaiért a társaság tagjai, a bt. kötelezettségeiért pedig a bel-
tagok, mögöttesen (ha a társaság vagyona nem fedezi a tartozásokat), korlátlanul
és egyetemlegesen kötelesek helytállni;⁶⁰ tehát a kkt. és a bt. az önálló vagyoni
felelősség kritériumának nem felel meg.

A kkt.-t és a bt.-t a kiépített szervezeti struktúra hiánya jellemzi, általában
informálisan és formalizálatlanul működnek ezek a gazdasági társaságok;⁶¹ tehát
a jogi személy ezen ismérvével sem rendelkezik a kkt. és a bt.

A kkt. és a bt. jogalanyisága biztosítva van normatív szinten: a Polgári Törvény-
könyv és a cégtörvény rendelkezései folytán,⁶² és egyedi szinten is: a cégbejegyzés
révén, a konstitutív hatályú cégnyilvántartásba vétellel;⁶³ tehát az állami elismerés
kritériumával rendelkezik a kkt. és a bt.

A kkt. és a bt. cégnevük alatt szerezhetnek jogokat és vállalhatnak kötelezett-
ségeket;⁶⁴ tehát egy adott név alatti jogügyleti megjelenés a kkt. és a bt. sajátja is.

A természetes személy képviselő révén történő „akaratartikuláció” ismérv a kkt.
és a bt. vonatkozásában viszonylagosan érvényesül csak, mert egyrészt – a társasági
szerződés eltérő rendelkezése hiányában – valamennyi tag jogosult ügyvezetésre⁶⁵
(azaz elkülönült képviseleti szervről, kijelölt képviselőről általában nem beszélhetünk);
másrészt jogi személy tag is elláthat üzletvezetést és képviseletet⁶⁶ (ténylegesen a tagot
képviseelő természetes személy jár el).

Az alapítóktól való függetlenedés sem érvényesül teljes mértékben a kkt.-nál
és a bt.-nél: a személyegyesülés jellegből következően a társaság léte szempontjá-
ból alapvető kérdésekben való döntés valamennyi tag egyhangú határozatához

⁶⁰ Ptk. 3:138. §, 3:154. §; Auer et al. (2011): i. m. 373–374, 389–390.

⁶¹ Auer et al. (2011): i. m. 384 és 394.

⁶² Ptk. 3:88. (1) bek.; 2006. évi V. tv. (Ctv.) 2. § (1). bek.

⁶³ Auer et al. (2011): i. m. 38–39.

⁶⁴ Ptk. 3:1. § (59) bek.

⁶⁵ Ptk. 3:144. §.

⁶⁶ Ptk. 3:22. § (2) bek.; Auer et al. (2011): i. m. 386–387.

kötött (például: a tag társasági részesedésének átruházása, a társaság átalakulása, a társasági szerződés módosítása etc.).

A hosszabb távú fennállás jellemzi általában a kkt.-t és a bt.-t is, azonban a társaságon belüli erős bizalmi, szerződéses jelleg folytán gyakori – főként családi vállalkozásoknál – a rövidebb távú, cél megvalósításához kötött működés.

Rövid összevetésünkből látható, hogy a kkt. és a bt. a jogi személy ismérvei közül kettővel (elkülönült vagyoni felelősség, állandó szervezet) egyáltalán nem, négygel (önálló vagyon, természetes személy képviselő, alapítóktól való függetlenedés, huzamos lét) pedig viszonylagosan rendelkezik, és csak az állami elismeréssel és a saját névvel bír teljes mértékben.

A kkt. és a bt. esetén a jogi személyiséget további néhány sajátosság (például) tovább relativizálja:

- az úgynevezett unokatilalom (kkt. és bt. gazdasági társaság korlátlanul felelős tagja nem lehet);⁶⁷
- a teljes elválás a szerződéstől és a tagoktól – azaz az egyszemélyes társaság alapításának lehetősége – nem áll fenn;
- a személyegyesülés jelleget hangsúlyozó személyes közreműködés lehetséges, és a tag szabad elhatározásán múlik;⁶⁸
- a tag társasági részesedése korlátozottan forgalomképes vagyoni értékű jog, mert az átruházás csak a társasági szerződés módosításával válik hatályossá;⁶⁹
- a társasági szerződés módosítására csak valamennyi tag egyhangú határozatával kerülhet sor kkt.-nál és bt.-nél;⁷⁰
- a szerződésszegés csak a tagok között realizálódik;⁷¹
- a tagsági jogviszony megszüntetése lehetséges kötelmi jogi eszközökkel.⁷²

A Ptk. valamennyi gazdasági társaság jogi személyiségét rögzíti úgy, hogy a fentebb elemzett jogiszemély-kritériumok többségével a kkt. és a bt. nem rendelkezik. Tehát pusztán jogtechnikai megoldásról van szó: a régi Ptk. jogiszemély-felfogásából kiindulva (állami elismerés függvénye a jogi személyiség) – feltételezve Moór Gyula elméletének elfogadását –, a Kauser Lipót-féle technikát alkalmazva nem kerül sor egzakt, pontos, használható jogiszemély-fogalom kidolgozására.

⁶⁷ Ptk. 3:90. § (2) bek.

⁶⁸ Auer et al. (2011): i. m. 375–376, 380.

⁶⁹ Auer et al. (2011): i. m. 379.

⁷⁰ Ptk. 3:143. § (4) bek.

⁷¹ Ptk. 3:147. § (2) bek.

⁷² Ptk. 3:146. § a) és b) pontok, 6:212–214. §; LB Cgf. II. 33.477/1999/2.

Irodalomjegyzék

- Auer Ádám: A felelős társaságirányítás hatása a jogi személyek elméletére. *Jogtudományi Közlöny*, 68. (2013), 4. 193–202.
- Auer Ádám – Bakos Kitti – Buzasi Barnabás – Farkas Csaba – Nótári Tamás – Papp Tekla: *Társasági jog*. Szeged, Lectum, 2011.
- Bainter János: *Az ausztriai általános magánjog alaptanai*. Pest, Kertész Nyomda, 1868.
- Besenyi Lajos – Bíró György: *Személyek joga*. Miskolc, Novotni, 2007.
- Besnyő Bernát: *Szászy-Schwarz Gusztáv emlékezete*. Budapest, Katz, 1933.
- Bozóky Alajos: *A jogi személyekről*. Nagyvárad, Hügel, 1870.
- Csehi Zoltán: *A magánjogi alaptvány. Történeti és dogmatikai alapok*. Budapest, Gondolat, 2006.
- Csehi Zoltán: *A jogi személyek szabályai*. Budapest, Menedzser Praxis, 2014.
- Erek István: A jogi személyek. *Városi Szemle*, 14. (1928), 1. 49–112.
- Fézer Tamás – Károlyi Géza – Petkő Mihály – Törő Emese: *Jogi személyek a gazdasági forgalomban*. Debrecen, Kapitális, 2014.
- Gadó Gábor: A jogi személy. In Petrik Ferenc (szerk.): *Az új Ptk. magyarázata II/VI. Polgári jog. A jogi személy*. Budapest, HVG-ORAC, 2013. 142–181.
- Grosschmid Béni: Jogi és lénygtani személyiség. In Angyal Pál (szerk.): *Magyar Jogi Szemle*. 1–10. szám. Budapest, Pallas, 1920. II. 104. III. 161. IV. 219. V. 278. VI. 331. VII. 425. VIII. 455. IX. 537. X. 630. Online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/DTT_FOLY_MagyarJogi-Szemle_1920/?pg=6&layout=s
- Grosschmid Béni: *Fejezetek kötetmi jogunk köréből*. Budapest, Grill, 1932–33.
- Harsányi Gyöngyi: A gazdasági társaságok alapítása. In Barta Judit (szerk.): *Gazdasági társaságok a Polgári Törvénykönyvben*. Budapest, Patrocinium, 2016. 60–80.
- Kauszer Lipót: *A jogi személyekről*. Debrecen, Debreceni Tudományegyetemi Nyomda, 1948.
- Kemenes István: A jogi személy elkülönült felelősségének „áttörése”. In Tóth Károly (szerk.): *Tanulmányok Bérczi Imre egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára. Acta Universitatis Szegediensis, Acta Juridica et Politica*, 58. (2000), 1–41. 315–330.
- Kisfaludi András: *Társasági jog*. Budapest, CompLex, 2007.
- Kolosváry Bálint: *A magyar magánjog tankönyve*. Budapest, Grill, 1911.
- Kolosváry Bálint: *Magánjog. Vezérfonal a magyar magánjogból tartott egyetemi előadásokhoz*. Budapest, Studium, 1944.
- Lábady Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 1997.
- Lábady Tamás: *A magánjog általános tana*. Budapest, Szent István Társulat, 2018.
- Lábady Tamás – Koltay András – Landi Balázs (szerk.): *Megtartott szó. Válogatott jogi tanulmányok*. Budapest, Wolters Kluwer, 2018.
- Lehoczki Zóra Zsófia: Fogalmi tévedések vígjátéka – a tulajdonjog közvetett tárgyának szerepében: a jogi személy. *Opuscula Civilia*, 2. (2017), 3. Online: https://antk.uni-nke.hu/document/akk-uni-nke-hu/Opuscula_Civilia_2017_Lehoczki_Zora_Zsofia.pdf
- Márkus Dezső: *Magyar jogi lexikon*. VI. kötet. Budapest, Pallas, 1907.
- Miskolczi Bodnár Péter: Társasági jog a Ptk.-ban. *Gazdaság és Jog*, 9. (2001), 1. 3–8.
- Moór Gyula: *A jogi személyek elmélete*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1931.
- Nochta Tibor: A gazdasági társaságok közös szabályai. In Osztoivits András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja*. I. kötet. Budapest, Opten, 2014. 487–552.
- Nochta Tibor: *A gazdasági jogi szabályozása I. A/3. Témakör: A jogi személyek jogával és a gazdasággal kapcsolatos joganyag*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2015.

- Novotni Zoltán: A kodifikált társasági jog, mint a magyar polgári jog megújulásának eszköze. *Jogtudományi Közlöny*, 44. (1989), 2. 65–73.
- Papp Tekla: „Jogi és lénytani személyiség” – a Grosschmid-i jogi személy kategória elemzése a hazai jogfejlődés tükrében. In Papp Tekla: *Opuscula Civilia. Magánjogi láttelet*. Szeged, Lectum, 2013. 190–199.
- Papp Tekla: A jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok. In Papp Tekla: *Opuscula civilia. Magánjogi láttelet*. Szeged, Lectum, 2013. 209–222.
- Papp Tekla: A jogi személy Kolosváry Bálint szemszögéből. In Barzó Tímea – Juhász Ágnes – Leszkoven László – Pusztahelyi Réka (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Bíró György 60. születésnapjára*. Miskolc, Novotni, 2015. 397–405.
- Sárközy Tamás: *A jogi személy elméletének átalakulása, vizsgálódás a szervezetek komplex jogalanyiságáról*. Budapest, KJK, 1985.
- Sárközy Tamás: *A magyar társasági jog Európában. A társasági és a konszernjog elméleti alapjai*. Budapest, HVG-ORAC, 2001.
- Sárközy Tamás: Jogképesség, illetve jogalanyiség az embertöbbségek – csoportok – szervezetek körében. *Jogtudományi Közlöny*, 56. (2001), 1. 1–10.
- Sárközy Tamás: Szervezetrendszerek és a polgári jogi jogalanyiség a társasági-egyesületi és alapítványi jogban. *Gazdaság és Jog*, 11. (2003), 9. 31–37.
- Sárközy Tamás: Szervezetek megszemélyesítése a jogban – kis modern jogdogmatika. *Állam- és Jogtudomány*, 49. (2008), 1. 3–15.
- Schwarz Gusztáv: *A jogi személy magyarázata*. Budapest, Franklin, 1906.
- Sobor Dávid: A gazdasági társaság fogalma és a Polgári Törvénykönyv alapján formálódó joggyakorlat – Tűnődések egy ítélőtáblai határozat margójára. *Polgári Jog*, 1. (2016), 10.
- Szalai Ákos: A gazdasági társaságok jogi személyiségének határai. *Iustum Aequum Salutare*, 11. (2015), 1. 5–37.
- Szalay Zsuzsa: A tagkizárás egyes szabályai az új Ptk.-ban. *Kúriai Döntések, Bírói Határozatok*, 62. (2014), 11. 1196–1204.
- Szladits Károly (szerk.): *Magyar magánjog. Általános rész. Személyi jog*. Budapest, Grill, 1941.
- Wenzel Gusztáv: *A magyar magánjog rendszere*. Budapest, Magyar Kir. Egyetemi Könyvnyomda, 1879.